

o
o
o
o
o o

VAN DE REDACTIE

HERNIEUWING LIDMAATSCHAP 1982

De meeste leden hernieuwden reeds hun lidmaatschap, waarvoor dank.

Willen de leden die nog niet betaalden, hun bijdrage van 100 frank (gewone leden) of 300 fr. (steunende leden) zo vlug mogelijk vereffenen, op rekening nr. 439-5083061-63 van Heemkring Haaltert ? Anders wordt dit het laatste toegezonden nummer !

LEDENLIJST

HAALTERT

ADAM A.	ALLAER ROGER	BAETEN FREDDY
BAEYENS JAN	BAUWENS MARC	BOTERBERGH J.
BRUYLANDT JOZEF	CHERRETE ETIENNE	COPPENS RITA
DE COCK JAAK	DE COENE WILLY	D'HAESELEER EDG.
DE KEGEL ARMAND	DE KOCK P.	DELEENHEER G.
DE LOOSE FRANS	DE LOOSE WILLY	DE MEYER ANDRE
DE MEYER FRANS	DE PAUW FRANS	DE SANDELEER GUY
DE SCHUTTER REMY	DE SMET WILLY	DE WAEGENEER A.
D'HERDE ETIENNE	EEMAN ALBERT	GEES MARCEL
GHYSSENS MARIETTE	GOESSENS ERIK	GOOSSENS HONORE
HESPEELS ROGER	JOORIS OSCAR	LIEVENS WILLY
MALLY PAUL	MALLY REMI	OTTOY MARCEL
OTTOY RAF	PROVOST ETIENNE	REDANT ALBERT
REDANT ALFONS	REDANT GILBERT	ROELANDT OMER
ROELANDT JOS	SCHOUPPE FRANS	STALPAERT MARC
STEPPE G.	STOCKMAN GER.	STOCKMAN MARCEL
TEMMERMAN ACHILLES	VAN CROMPHAUT OMER	VAN CROMPHAUT MAR.
VAN DEN DRIESSCHE BART	VAN DEN BYNDE	VAN DER STOCKT L.
VAN DRIESSCHE ADRIAAN	VAN GYSEGHEM ROGER	VAN IMPE ALBERT
VAN IMPE MARLEEN	VAN IMPE CONSTANT	VAN LUL JOZEF
VAN OVERWAELE GILBERT	VAN OVERWAELE JULIEN	VAN POTTELBERGHE A.
VAN STEENBERGHE RAF	VENNEMAN RUDY	VERLEYEN P.
VERSABEL S.	VIJVERMAN MARIA	WIJNANT JOZEF

DENDERHOUTEM

16 COPPENS PAUL
DEROOSE
PROVOOST
UYTTENHOVE

COPPENS RACHEL
DE ROUCK JOZEF
ROELANDT IRENE

DE DIER DANNY
MEERT-DE SCHRIJVER
SMEKENS PAUL

KERKSKEN

25 DE KEGEL MARCEL
DE PAUW FLORINE
LAUWEREYS MICHEL
DR. LIEVENS MARCEL
TEMMERMAN PAUL
VAN LUL FELIX
VOLCKAERT GEORGES
WELLEMAN ROBERT

DE MOT P.M.
DE SMET PROSPER
LAUWEREYS GUSTAAF
LIEVENS SIMONNE
VAN DEN STOCKT M.
VAN MELKEBEKE STAF
VOLCKAERT GODELIEVE
WELLEMAN ROGER

DE NEVE ALICE
GEES ROBERT
LIEVENS ROBERT
MUYLAERT
VAN KEYMEULEN R.
VAN SANDE MARCEL
VOLCKAERT C.

HELDERGEM

ANDRIES JOZEF
DE COURT PAUL
I. WITTENBERG
DE TROYER GEERT
DE TROYER ROGER
HAEZAERT FRANS
MOREELS MARCEL
TEMMERMAN ALFONS
25 VERSTOCKT EDDY

BOEYKENS HERMAN
DE HAINAUT OMER
DE RYCK A.
DE TROYER ERIK
GROEBENS ROGER
MALFROID FRANS
PEVERNAGIE WILLY
V.D. NEUCKER WILLY

COPPENS MARCEL
DE NEVE ALBERT
DE SWAEF JOZEF
DE TROYER GUY
GYSEL G.
MOREELS ANDRE
SCHEERLINCK WIL.
VAN DEN STEEN J.

ZOTTEGEM

4 DE MEYER JAN

NIEUWERKERKEN

2 BOEYKENS HERMAN

VAN DER BIEST VITAL

EREMBODEGEM-TERJODEN

9 ADRIAENS OMER
DE KUIBBER H.
DE WIT MAURICE

CAMUSEL-DE SADELEER
DE SCHRIJVER C.
ROELANDT PAUL

DE BOECK G.
DE WAEGENEER J.
VAN OVERWAELE R.

BILZEN

ROOSDAAL

WIJNEGEM

3 BAMELIS H.

HERTVELDT

MEULEMAN P.

SERSKAMP

VAN LONDERSELE PAUL

DENDERWINDEKE

BRUYLANDT BRUNO

HASSELT

MERCHIEERS M.

ASPELARE

SOUFFREAU GEORGES

ERPE-MERE

COESSENS EDDY

NINOVE

COPPENS LINDA

DENDERLEEUEW

DE BACKER FREDDY

APPELTERRE

V. CAUWENBERGH GILBERT

VLIERZELE

V.D. DRIESSCHE E.

BURST

DE BOLLE OSCAR

ST. GILLIS DENDERMONDE

DE BROUWER JOZEF

BRUSSEL

GEMEENTEKREDIET
(VAN IMPE FRANS)

HEROPBOUW WARANDEKAPEL !!!!!

In vorige nummers werd reeds een oproep gelanceerd voor een steunfonds. De binnengekomen bedragen zullen vooral worden besteed voor de aankoop van 4 gestilleerde glasramen met de beeltenissen van Onze Lieve Vrouw van Lourdes, Heilige Laurentius, H. Gorik en h. Aldegonde.

Tot op heden is het ontvangen bedrag 54 000 fr.

WIE HELPT NOG MEE ?

Uw bijdrage mag bezorgd worden bij :

- Gez. HERREMAN Achterstraat 17 Haaltert
- Celine Mally Pluimstraat 6 Haaltert
- op rekening 439-5083061-63 van Heemkring Haaltert

NIEUW AANGESLOTEN LEDEN

HAALTERT

VAN IMPE GERARD
VAN DER GUGHT FRANS
HERREMAN GEZUSTERS
DIERICKX PATRICK
ROMEYNS ROBERT

ZOTTEGEM

DE SMET PAUL
DENDERHOUTEM
CAEYMAN RUDY
GEEROMS HEDWIG
DEGELAS HERMAN

HELDERGEM

HAESAERT FRANS
MINNAERT WILLIAM
KERKSKEN
BRAECKMAN PIET
COPPENS WALTER
GEES JAN

26

BEELDEN UIT MIJN KINDERJAREN
***** *** **** *****

GILB. REDANT
**** *****

WOORD VOORAF

"DIE GOEIE OUDE TIJD".

Een gevleugeld gezegde waarnaar mensen op jaren graag teruggrijpen om hun nostalgie naar hun kindertijd te vertolken. En dat is geen pose. Ze knikken geredelijk instemmend als de jeugd van vandaag wat laatdunkend verwijst naar de armoe die er toen heerste, naar de onmenselijke werkomstandigheden, de kindersterfte, het primitieve comfort, enge behuizing, standsverschil en noem maar op. Ze zullen bereids de waslijst van contra's nog aanvullen, maar maar blijven erbij dat, ondanks alles, het leven toen zoveel meer inhoud had. Dat, in al zijn miserie, de volkswens zoveel gelukkiger was.

Gevraagd naar motieven voor hun beweringen nemen ze vergelijkend de moderne levensfenomenen op de korrel : nervositeit, jacht op fortuin, gezagscrisis, geloofsafval, afgunst, gewetenloosheid, losbandigheid onder de jeugd, geweld. Inzonderheid de T.V.-manie die de teloorgang van de gemeenschapszin in de hand werkt.

De jeugd kan uiteraard de parallel niet trekken ; ze leeft met en in haar tijd. Hoe het er vijftig en meer jaar geleden in Haal-tert aan toeging vertellen de volgende bladzijden. Het beeld is nochtans niet "af", daarvan ben ik mij terdege bewust. Maar het is (maak ik me sterk) voldoende gestoffeerd om de "tijd van toen" in al zijn facetten, zo negatieve als positieve, herop te roepen.

Nog kind zijnde, was mijn gezichtsveld beperkt tot ongeveer mijn eigen straat (Hoogstraat) en de onmiddellijke omgeving. Hoe het er elders reilde en zeilde weet ik dus niet met absolute zekerheid, al meen ik wel te mogen veralgemenen en de Hoogstraat als prototype te stellen voor heel de gemeente.

De periode waarover ik het heb, situeert zich tussen 1918 en 1925, zijnde voor mij de eerste jaren van "discretie of verstand", mijn specifieke kinderjaren. Uit de oorlog - ik was tussen de twee en zes jaar oud - zijn me immers maar 3 flash-backs bijgebleven : een kolonne Duitse soldaten met veel paarden en kanonnen in onze straat, een bij ons gelogeerde officier die ons af en toe een suikerklontje of een ander stuk lekkers in de hand stopte, en een paardestaf in de nabije buurt met luierende soldaten en waar het zo vreemd (naar de paardemest) rook. De eerste indrukken over "het leven van toen" dateren dus, laat ons aannemen, van 1918 ; ze hadden uiteraard nog overwegend met spel en, in een mindere mate, met eten te maken.

Ik beperk me in dit werkje tot het strikt eigentijdse ; d.w.z. tot wat "toen" anders was dan "nu". Niet ALLES is immers veranderd ; sommige toestanden en gebruiken hebben de laatste jaren getrotseerd en vormen mede ons dorpse patrimonium. Ze kaderen echter niet in dit bestek en komen dus niet aan bod.

Voor mijn opzet moet ik me uitsluitend verlaten op mijn geheugen. Na zoveel tijd zit er, begrijpelijk, de mot wat in. Zo zal ik wellicht dingen aanhalen die niet exact in bedoeld tijdsgewricht te situeren zijn (wat overigens maar bijzaak is), andere waarop waarheidshalve misschien wat te zeggen valt. Dat ik bovendien wel een en ander vergeten zal... het is zo lang geleden en wie zal me de steen werpen ?

Tenslotte wil dit werkje alleen een tijdsbeeld zijn, niet bedoeld als geschiedschrijving, maar louter als evocatie van een tijd waarop de ouderen zo graag terugvallen om zich tegen de huidige, met zijn koel-hard materialisme, af te zetten.

1. HET DORPSBEELD

*** *****

De dorpsagglomeratie van het Haaltert van kort na de eerste wereldoorlog reikte amper tot even voorbij de Hoogstraatbocht (richting Kerksken), de Houtmarkt (woning notaris Scheerlinck, richting Denderhoutem), de Dreef (richting Aalst), de Larestraat (richting Nieuwerkerken), de Achterstraat (woning Dr. Muylaert, richting AAIGEM) en de Molenstraat (woning De Leenheer, richting Heldergerem). Enkele verspreide huizen vormden de verbinding met respectievelijk Terjoden, Ede, Ekent en Kerksken. Mussenzele en Eiland, niet méér dan een paar boerenerfjes, lagen totaal afgezonderd van de dorpskern.

Binnen de periferie waren de wegen geplaveid met kinderkoppen van straatstenen, maar erbuiten bleven ze, behalve die naar Ede en Ekent, (de steenweg uiteraard) nog vele jaren onverhard en veranderden bij dooi- en regentijd in echte modderbaden. Riolering was primitief of onbestaande ; het water moest zich maar een weg zoeken naar natuurlijke greppels via dewelke het uiteindelijk in een drenkput of een open gracht belandde. De grachten langs de steenweg (buiten de dorpskom) werden op regelde tijdstippen met de spade uitgebaggard, maar de aarde bleef in de vorm van miniaturdijken op de oevers achter. Op diezelfde plaatsen was de weg afgezoomd met oude eiken waarvan de taaisten overeind bleven tot aan de laatste oorlog, om dan (op een paar na) te sneuvelen onder de bijlen van brandhoutdieven.

De huasgevels in het dorp wedijverden met elkaar in sober- en somberheid, opgetrokken als ze waren uit ruige steen van de "kareelovens" uit de streek. Op vele plaatsen vormden ze onderling verloren hoeken, sprongen een stuk vooruit in de straat of trokken zich enkele meters terug, want om een rooilijn had men zich nooit hoeven te bekommeren.

Een paar bepleisterde en witgeverfde "façades" waren blikvangers. Ze keken doorgaans door de spijlen van een ijzeren hek de straat in, zijnde woningen van rijke lui. Vóór de meeste huizen lag een plankiertje, een smalle bevloering van tegels of gewone bakstenen over heel de lengte van de gevel.

Sommige andere gebouwen hadden niet eens een simpele dakgoot, laat staan een bekroonlijste, om het regenwater af te voeren. Bouwen, (waar, hoe en hoeveel) was vrij. Geen architect, geen Stedebouw, geen diktaat van geboden en verboden. Toch was het blijkbaar een gewichtige onderneming, want nieuwe huizen waren raar, en een zeldzame bouwwerf stond heel de duur van de werkzaamheden in de belangstelling, vooral van de dagenmelkers. Villa's, in de huidige betekenis van het woord, kende men nog niet.

De openbare verlichting beperkte zich tot enkele eenzaam pin-kelende zwakke lampen, hier en daar aan een (enkele of dubbele) electriciteitspaal. 's Nachts lag de straat in de compleetste duisternis of droomde verlaten in de maneschijn. De uitvalswegen moesten het zonder enige verlichting stellen.

Café's, toen "herbergen" of "staminees" genoemd, waren legio in iedere straat. In sommige, gelijk de Hoogstraat, à rato van één op tien huizen. Met hun gewone, smalle ramen lieten ze in niets, tenzij een barokgeschilderd uithangbord, een drankgelegenheid vermoeden.

Bijna even talrijk waren de winkels, zij het dan in hoofdzaak beenhouwerijen, bakkerijen en specerijzaakjes. Hier verraadde alleen het uitstalraam de identiteit.

De steenweg kende enige noemenswaardige beweging : fietsers, boerenkarren en af en toe een auto. Niet eens voldoende om de sfeer van rust en kalmte die van het dorp uitging te verstoren. Straatruim was op doorsnee dagen onbestaande. Alleen het gedokker van een kar op de straatstenen, de schoolbel of het groep van de ene of andere leurder verbrak af en toe de stilte. Achter die stilte vermoedde men geredelijk een werkzame bevolking : moeders in het huishouden, kleine ambachtslui in hun werkplaats, kinderen in de school. Alleen 's zondags schoot er wat mee leven in, en met kermis en andere feestelijke gelegenheden zette het dorp een ander gezicht op, dat van de uitbundigheid.

Zoals vermoedelijk nog andere wijken had ook de Hoogstraat z'n publieke waterpomp (aan het toenmalige gemeentehuis). Maar omdat de meeste eigendommen toen reeds over een eigen steenput beschikten, diende ze nog haast uitsluitend tot drank-, was-, spat-, en dretsgelegenheid voor de schoolgaande jeugd. Tot grote ergernis van de juffrouwen De Schrijver (Titjapoe) die de pomp zo-
wat als hun eigendom beschouwden.

Een eenzame, naar de straat overhellende boom (doorgaans notelaar) op de bijgang, was een unicum in het dorpsbeeld.

VERVOLGT

BEZITTINGEN VAN EEN BEGOEDE BURGER MIDDEN 19e EEUW TE KERKSSEN
 oooooooooo ooo ooo oooooooooo oooooo oooooo ooo oooo oo oooooooooo

De "Indices op de staten van goed van Haaltert en Kerksken" door J. De Brouwer zijn erg interessant op gebied van familiekunde. Heel wat verwantschappen kunnen hierdoor aan het licht komen. Maar ook elke staat van goed op zichzelf is belangwekkend omdat het een inventaris is van alle goederen van de overledene of in de huwelijksgemeenschap. Vroeger werd alle bezit nauwkeurig omschreven en geprijsd. Volgende staat van goed zou best een handleiding kunnen zijn om zich de levenswijze ruim 100 jaar geleden in te denken.

Wel moet erop gewezen worden dat het hier een ^{welgesteld} gezin betrof in tegenstelling tot waarschijnlijk vele andere gezinnen in die tijd. Deze inventaris werd opgemaakt ten sterfhuize van Lucia Roelandt, overleden op 2-7-1854; in huwelijk met Benedictus Vanden Broeck. Er waren zes kinderen: Domin 17 jaar, Constant 16 jaar, Petrus 12 jaar, Martin Henri 11 jaar, Marie Justina 8 jaar en Marie Delphine 5 jaar. Vaderlijke voogd over deze minderjarigen was de vader zelf, langs moederzijde was dat Domin Roelandt, hun oom, en zoals de vader ook fabrikant te Kerksken. Vóór de lijst van bezittingen wordt er in dit officieel stuk op gewezen dat het echtpaar geen onroerend goed bezat bij hun huwelijk en dat het geen erfenis kreeg.

ONROERENDE GOEDEREN
 ***** *****

1. behuysde hofstede en fabriek	Terlicht	C nrs 603a en 604a	8a10ca
2. land en meersch	Plasschaertmeerschen	B nrs 673 674	11a70ca
3. meersch	Biest	B nr 836	8a99ca
4. meersch	Hofmeerschen	B nr 390	19a37ca
5. land	Boekentveld	C nr 648	23a 6ca
6. land	Wijnjaert	B nrs 853 856	9a60ca
7. land	Watervoor	C nrs 726a 641	32a
8. land	Kerkxkenveld	C nr 613a	16a14ca
9. huis en hofstede	Kerkxkenveld	C nrs 608a 607a 607b	6a15ca
10. land	Boekentveld	C nrs 535bis 534a	32a
11. land	Kerkxkenveld	C nrs 787h 787c	17a13ca
12. lochting en boomgaard	Driehoek	B nr. 411	9a22ca
13. meers	Beernaert	C nrs 864a 864b	12a40ca
14. land	Kerkxkenveld	C nr 790	20a60ca
15. meersch	Plasschaert	B nr 614	14a60ca
16. Bos	Landslede	C nr 194	7a38ca
17. land	Strijkenbosch	B nr 158	15a38ca

18. land te Denderhoutem Schoonaerd	21a 83 ca
19. land te Denderhoutem Schoonaerd	6a 46 ca
20. land te Haeltart op Jholllebeke	9a 70 ca

(Een totaal van iets meer dan 3ha, versnipperd over 20 percelen).

ROERENDE GOEDEREN IN GEMEENSCHAP

***** ** *****

GEPRIJSD TEGEN

1. meststoffen en vruchten op de akkers	980-62
2. meubels, voorwerpen, koopwaren, getouwen gereedschap	
a) in de fabriek : 12 jacquaerts getouwen met looden kartons, desseins, scheermolen, 2 banken, 500 bobijntuiten, een stoof met de buizen, bascul	6087-00
b) in de kleine keuken van het woonhuis :	
42 witte geleyerde tellooren, jaagt confoor, ijzeren koolbak, kleeborstel, 3 ijzeren kommen, schoenborstels, ijzeren moor, koperen lantern, quinquet, koffy molen, aerd en geleyerwerk, 2 blikken dozen, kapbert en kapmes, kasken, vuerhael en keting, 12 kilos verkensvleesch, prondelingen en kleinigheden	92-65
c) in remise achter de voorschreven keuken :	
brandhout, houillekolen, zaeg en hames	78-00
d) in den kelder : 26 flesschen liqueuren, 69 flacons wijn, vleeschkuip, eene ton bier, 200 ijdele flesschen en flacons, 19 flessen uitzet bier, 3 steene tobben, 5 melkteilen	215-00
e) in het schotelhuis :	
melkkuip, botervat, 3 kopere marmitten, 3 kopere kaffepotten, 2 kopere mooren, een blikke kaffepot, eene kopere sauspan, ijzere sauspan, 24 geleye tellooren, 2 blikke hakkers, 10 houtte lepels, vloerborstel	92-75
f) op de kelderkamer :	
eene mouilde, kas eene korf, eene mandemet prondeling, eenen bedstoel met bedde en slaepgoed	44-00
g) in de keuken van het woonhuis :	
13 stoelen, eene stoof met toebehoorten, 6 tellooren, 2 kopere kandelaars, eene tafel, eene horlogie met kas, 2 printen, 2 strijkijzers	108-75

- h) in de beste kamer nevens de keuken :
- 12 stoelen met zetel en ronde tafel, een tapijt, een crusifix, een vergulde spiegel, 2 lijsten van printen, 2 cabarets, 12 wijnruimers, eene karaf, wit porceleijne koffystelsel, een half dito wit blauw, 2 bocaels met kunstbloemen, 2 blompotten in porcelain, 2 zilvere vergulde kandelaers, een lieve vrouw beeld in bocael, eene kommode, een secretaire, 3 porceleijne beeldjens 418-30
- i) In een kamerken ten zuiden :
- een lessenaer met loketten, een kommode, koperen lamp, 2 lijnwaedmanden 51-50
- j) In de poort :
- een aental bert, 2 pikken met haken aerge-touw en hamer, een eegdeken, 2 rieken, mesthaek, ijzeren riek, saffel, 2 ladders, 3 braeken, 2 kortewagens, houtbijl 120-09
- k) In den koeistal :
- 2 waskuipen, een drankhoemer, 6 ijdele Vaetjens, een waterheemer, 2 melkkoeyen, eenige prondelingen 527-00
- l) In een varkenskot :
- manden, ijdele vaten, ijdele tonnen, wan, een oude koperen ketel 10-00
- m) In een tweede verkenskot : een verken 63-00
- n) Op den hof : al het mest en de aele in de putten 45-00
- o) In de schuer : een wanmolen met ziften en toebehoorten 30-00
- p) In een kamer op de tweede verdieping : tafel en loket 9-00
- q) in drij slaapkamers op de tweede verdieping :
- lessenaer, een fusik, kleerkast, pistool, 3 bedstoelen met beddegoed, matrassen, onderdekens, hoofdepeulems, flawijnen, oorkussens, spaense en katoene sargien, slaepvlakens en andere toebehoorten voor slaping, eene goude ketting, broche en oorbellen, de kleederen der overledene 842-80
- r) Op den zolder :
- sluitmande, 4 koffer, vogelmuit, al het graan 2 bedstoelen met slaepgoed, kafzift, 4 zakken een houten flesch, versijp 113-00

3; Getouwen en gereedschappen voor wevers buiten huize gebruikt :

a) bij de kinderen Domin Coppens te Haeltert	95-00
b) bij Jean Baptiste De Cooman te Kerkxken	11-50
c) bij Charles Van de Storm te Kerkxken	16-00
d) bij de weduwe Scheerlinck te Kerkxken	95-00
e) bij Donat Desmet te Kerkxken	90-00
f) bij Jean De Mol te Kerkxken	65-00
g) bij onderscheidene wevers : veertien smalle kammen met de verdere toebehoorten	126-00
h) eens nieuwe kamlaei en andere toebehoorten	19-00

4. Nog in voordeel den goedvind overgeleverde waren en koopmanschappen, naer afrekening van de schulden 23313-33

SCHULDEN

1) aan den pastoor en koster over begravingskosten en uitvaart	153-54
2) over successie rechten	54-65

TOTAAL IN VOORDEEL : 33659 fr.29 cent

De akte vermeldt verder ook nog hoe lang notaris Sebastiaen Joseph Devuyt aan deze inventaris werkte : "Tot al het gone voorschreven is er gewerkt geworden van 7 uren voor tot 1 uur naer middag bij dobbele vaccatie."

Omer Van Cromphaut.

WEL EN WEE VAN HET RUISBROEKHOF TE DENDERHOUTEM

*** ** *** ** ** ***** ** *****

In het vorige nummer werd de ligging, omgeving, uitzicht en de betekenis van de naam van het Ruisbroekhof belicht. Ditmaal handelt het artikel over de geschiedenis van voornoemd hof. We kunnen dit opsplitsen in twee delen nl. De geschiedenis vóór het ontstaan van de Abdij van Ninove en de periode erna. Het eerste deel zullen we kort houden, (ofschoon het belangrijk en interessant is) aangezien het ons te ver van ons eigenlijke onderwerp zou leiden.

De oudste sporen van menselijke activiteiten dateren van het einde van het steentijdperk zowat 20.000 jaar vóór Kristus. We vinden resten van bewoning langs beide zijden van de Dender. In 200 vóór Kristus vestigde zich rond Ninove en Aalst een Keltische stam, de Nerviërs, waarvan Caesar in zijn "de bello Gallico" zegde dat ze de dappersten der Belgae waren. Deze Belger leden in 57 vóór Kristus een verpletterende nederlaag tegen de Romeinen. Vanaf dat ogenblik maakten onze streken deel uit van het Romeinse Imperium.

De naam Preulegem in NINOVE herinnert ons eveneens aan een gevecht nl. proelium is het Latijnse woord voor gevecht, ghem is het Frankische woord voor plaats. Vandaar "plaats van een gevecht". Preulegem wordt in de volksmond ook Venusbroeken genoemd. Aan deze naam is een legende verbonden, die opnieuw verwijst naar de Romeinse bezetting alhier. De legende verhaalt dat Caesar hier na de nederlaag van de Nerviërs een standbeeld liet oprichten ter ere van Venus. Het verhaal lijkt weinig waarschijnlijk aangezien venusbroeken te splitsen valt in veen - broeken. Broek duidt, zoals voorheen al vermeld werd, moerassige grond aan, terwijl veen gewoon een andere benaming is voor turf.

De komst van de Romeinen had een belangrijk feit tot gevolg nl. we kregen het ontstaan van een nieuwe bevolkingsgroep en wel de belgo-romeinen. Toen de Romeinse troepen zich terugtrokken bleven een aantal van hen vrijwillig hier achter, ze huwden met plaatselijke vrouwen en vestigden zich meestal samen, in een gehucht dat "vici" genoemd werd. Een dergelijke vici telde zo'n 50 à 100 inwoners. aanvankelijk was het beleid en de leefwijze nog vrij sterk op Romeinse voorbeelden geïnspireerd, doch langzaam aan werd het Keltische element overwegend.

Vanaf de derde eeuw namen de Franken stilaan onze streken in bezit. Ze leefden vreedzaam naast de Romeinse en Keltische bevolking, welke ze geleidelijk aan absorbeerden. Slechts enkele namen in onze streken herinneren ons nog aan de voormalige Keltische bevolking nl. Bever, Dender en Nieneve. De Franken brachten een grote ontwikkeling tot stand nl. ze legden dijken aan, ontbosten ganse gebieden en begonnen met het droogleggen van de moerassen. De goede landbouwgrond is het gevolg van de bemesting en bewerking waarmee in deze periode een aanvang werd genomen. De woningen waren opgetrokken uit hout en leem en bestonden uit een woonhuis, stal en bergplaats.

Hun vee telde maar weinig koeien maar veel schapen en varkens, die in de woesten en eikenbossen vrij los liepen.

In de 7° - 8° eeuw gingen de Franken over tot het kristendom.

Op Herlinckhove heeft men resten weergevonden van een kapel die men omstreeks die tijd situeert.

De 10° en 11° eeuw worden gekenmerkt door twee belangrijke feiten nl. we krijgen enerzijds het ontstaan van verschillende hoven en kleine domeinen, waaronder dat van Herlinckhove een belangrijke plaats inneemt, en anderzijds krijgen we het ontstaan van het domein van de Heer van Ninove. Deze laatste zal samen met de Abdij van Ninove een belangrijke rol spelen in het verder verloop van de geschiedenis van Ninove en omstreken.

In 1137 wordt de Norbertijnerabdij St. Cornelis te Ninove gesticht en slechts enkele jaren later nl. in 1140 wordt voor de eerste maal een hof opgetrokken op het Ruisveld dat de geschiedenis zal ingaan als het Ruisbroekhof.

Het ontstaan van de pachthoven, het waren er vier, van S. Cornelis hebben een enorme revolutie teweeggebracht in de landbouw.

We krijgen nl. een overgaan van een gesloten landbouwgemeenschap naar een open landbouwgemeenschap.

Met een gesloten landbouwgemeenschap bedoelen we dat een bepaalde groep van mensen, juist genoeg produkten verbouwd om de gemeenschap in leven te houden. Dat kan zowel een dorp zijn als een familie, een kloostergemeenschap .. Onder een open landbouwgemeenschap verstaan we dat de boeren gedwongen worden aan overproduktie te gaan doen, d.w.z. meer te gaan produceren dan ze voor hun eigen gebruik nodig hadden. De boeren werden nl. verplicht een deel van hun opbrengst als pacht aan de eigenaars van de boerderijen af te staan, die het gebruikten om de personen, die in hun dienst werkten in natura te betalen. Zo werden de bakkers, brouwers, spinsters, smeden ... voor hun arbeid betaald in graan of in diverse produkten genomen uit de surplus dat door de eigenaars werd opgestapeld.

Het Ruisbroekhof strekte zich bij zijn ontstaan uit over een oppervlakte van 148 ha. Alleen het Hof ter Schoor was ietwat groter ; het telde nl. 163 ha.

In de 12e en begin 13e eeuw werd het hof bestuurd door een kloosterling, magister curae genoemd. Deze had onder zijn gezag een tiental lekebroeders en enkele knechten, die meestal familieleden waren van monniken en broeders van de Abdij. Dank zij de noeste arbeid van deze mensen werd de ongecultiveerde bodem omgewerkt tot goede landbouwgrond. Daar deze lekebroeders geen persoonlijk voordeel zochten maar enkel en alleen de welstand van de kloostergemeente beoogden, zijn zij het die in de eerste tijden, trots alle moeilijkheden, het verder bestaan en het gedijen van de Abdij hebben mogelijk gemaakt.

Op het einde van de 13e eeuw werd het hof verhuurd aan een pachter. Gegevens ontbreken echter zowat volledig over deze periode.

In 1427 werd het Ruisbroekhof met name vernoemd in de pachtboeken van de Abdij, maar daar blijft het ook bij.

Pas over de situatie in de 15e eeuw vinden we meer gegevens terug. Gedurende de 15e eeuw bewonen telkens 2 families het hof, doch met volledig gescheiden "boekhouding" en leefruimten.

De konstruktie van het huis leende zich uitermate daartoe, zoals we in het vorig nummer reeds duidelijk maakten.

Tussen de pachter en de Abdij werd een pachtkontrakt opgesteld waarin zeer nauwkeurig de wederzijdse verplichtingen werden vastgelegd. Er werd o.a. in vermeld : de duur van een kontrakt, die 9 jaar bedroeg ; de belastingstermijn, die over drie termijnen gesplitst kon worden ; de leveringstermijn van bepaalde produkten, enz... De pacht bedroeg in de 15e eeuw \pm 70 grote vlaamse ponden of 350 zakken rogge. Dat komt neer op zowat 3 zakken rogge per bunder land (1 bunder = 1 ha 23 a). Het pachtgeld werd zelden vooruit betaald, maar meestal in nature omgezet. Indien een deel van de pacht niet kon afbetaald worden, werd deze vaak overgeschreven naar een volgend jaar. De Abdij was vrij tolerant en verleende vaak gedeeltelijke uitstel, soms verschillende jaren na elkaar. Uit de pachtboeken van de Abdij blijkt echter dat de toestand in de 15e eeuw voor de landbouwers niet schitterend was. Het veelvuldig wijzigen van pachters wijst zeer nadrukkelijk in die richting.

Op het Ruisbroekhof woonden in de 15e eeuw zowat 15 à 20 personen. Samen met de 6 trekpaarden, 50 hoornvee, 60 varkens en 140 schapen vormde dat al een hele leefgemeenschap.

De situatie in de 16e en 17e eeuw lijkt grotendeels op deze van de 15e eeuw, behalve dat het pachtgeld meer en meer in geld werd bepaald en verhoogd. De sociale stand van de landbouwers lijkt echter gunstiger dan in de 15e eeuw. Dat was het resultaat van 2 feiten nl. enerzijds kregen we een meer intensieve landbouwproduktie met o.a. een verbouwing van granen en anderzijds kregen we ook een verhoging in het verbruik van landbouwprodukten langs de ene kant doordat we een stijging kennen van de levensduurte en langs de andere kant door een aangroei van de bevolking. Dit zal uiteindelijk leiden tot het rooien van de bossen van het Ruisbroekhof. In 1769 werd het Ruisbroekbos, dat toen nog zowat 10 ha besloeg, volledig gerooid. Landbouw was immers renderend en men kon gerust wat nieuwe grond gebruiken. Het hout uit de bossen was ook niet dringend meer nodig. Voor de konstruktie van de huizen gebruikte men steeds meer bakstenen en steenkool verving het hout uit de bossen vrijwel volledig als warmtebron. Slechts 50 jaren later zal men deze ontbossing reeds sterk betreuren. Door de komst van de Fransen, na de Franse Revolutie, ontstond er immers bij de bevolking groot gebrek aan brandstof, daar steenkool veel te duur was geworden. In 1798 werd de Abdij en al haar schatten en bezittingen in bezit genomen door de Fransen en openbaar verkocht. Het waren voornamelijk rijke aristocraten uit AALST en BRUSSEL, die deze opkochten.

Vanaf dit ogenblik hangt de geschiedenis van de pachthoven onderling niet meer samen, evenmin als met deze van de Abdij zelf. Doordat de Fransen na lange speurtochten zowat alle schatten van de Abdij hadden kunnen in beslag nemen, ontnamen zij de monniken de mogelijkheid om op eigen krachten ooit de Abdij weer op te richten. Vanaf 1798 komt het Ruisbroekhof dus in handen van privépersonen, die het enerzijds als pachthof laten verder bestaan, doch er nog een tweede funktie aan toevoegen, nl. dat van buitenverblijf.

Het is om deze reden dat in de 18e eeuw de grote zaal werd omgebouwd. Ze moest immers geschikt zijn om er tijdens de zomer luisterrijke bals in te geven voor haar bezitters en hun bezoekers.

De verdere geschiedenis van het Ruisbroekhof zal in het volgende nummer behandeld worden. Bovendien zal nog even wat aandacht gegeven worden aan de periode tussen de 14e en de 18e eeuw, en wel in het bijzonder aan de landbouwprodukten, die toen verbouwd werden, en aan het interieur van de boerderij.

MACHTELD VAN SCHANDEVIJL

VERDWENEN BEDRIJVEN UIT HAALERT
oooooooooooo oooooooooooooooo

SMEDERIJ R. BAETEN
oooooooooooo o ooooooooooooo

In de westerhoek tussen Hoogstraat en Dorpsstraat, waar Michel Baeten nu een ijzerwarenwinkel uitbaat, was vroeger de smederij van zijn grootvader Remi (Smesjremi) die daarbij tot ver in de omgeving bekend stond als een hoefsmid van het beter alloci.

Een grote inrijpoort (op de plaats van de huidige winkel deur) gaf toegang tot een meestal ledige ruimte. Daarachter bevond zich de smidse met het blaasblagvuur en het aambeeld. In een hoek de beslagbox voor paarden.

Een deel van het resterende gelijkvloers, aan de Hoogstraatkant, was ijzerwarenwinkel.

Na de dood van Remi namen zijn zoons de leiding verder op zich. Omstreeks 1925 kaptten ze met het beslaan van paarden om rond 1950 een punt te zetten achter de andere smeedbedrijvigheid.

G. REDANT

oo

MAALDERIJ ANT. BOEYKENS
ooooooooo ooo ooooooooo

De gebouwen van de garage Racing (hoek Stationsstraat en Houtmarkt, u weet wel) zijn niet minder dan 204 jaar oud. Op het voorste gedeelte van het woonhuis, dat slechts van 1836 dateert, na. Een deeltje van het gebouwencomplex werd later afgebroken en aan het voorpleintje (met de pompen) van de Garage geofferd. Tot 1902 maakte alles deel uit van het "Hof van boer Loozens", hof dat zich overigens uitstreckte tot voorbij het huidige postgebouw.

De Looze (boer Loozens) runde er tot 1902 een olieslagerij naast een maalderij, waarvan de machines werden aangedreven met gasolène (kooks). Een deel van de nog beschikbare ruimte verhuurde hij aan de melkerij, die later zou verhuizen naar de Diepeweg, het huidige nr. 5.

Twee diep gemetselde putten en enkele reservebakken zorgden voor het nodige water.

In 1902, dan, werd het "hof" aangekocht door Pius (Pierken) Boeykens, die eveneens het bedrijf overnam. Of de slagerij nog in functie bleef, en hoe lang, is niet met zekerheid te zeggen. Bij de verkaveling in 1927 werd de molen eigendom van zoon Antoon, die daarbij ook landmeter was.

Medio de tweede wereldoorlog schakelde die van gasolène over op elektriciteit om de twee graanmolens aan te drijven.

Zijn dood, in 1962, betekende stopzetten van alle bedrijvigheid. Eens aangekocht door Omer Roelandt, werd de maalderij ontmanteld. De 4 "liggende" molenstenen verhuisden naar Denderhoutem; één van de twee "staande" (van de vroegere olieslagerij) ligt bij de ingang van de weide schuinover garage Racing.

G. REDANT

EEN VERDIENSTELIJK HAALTERTNAAR

PETRUS OTTOY, abt van de abdij van 't Park (Heverlee).

In het doopregister van 't jaar 1764, schreef de toenmalige pastoor Constantinus Romanus Cnudde: "Die 11 Augusti Domi ab obstrice baptizatus, sub conditione baptizatus est Petrus Ottoy, filius legitimus Francisci et Joanna Van Sinay. Suscepercent Petrus Ottoy et Adriana Van den Steene". (in het jaar 1764 op de 11e augustus werd Petrus Ottoy, wettige zoon van Franciscus en Joanna van Sinay onder voorwaarde gedoopt - aangezien hij thuis door de vroedvrouw gedoopt was - Peter en Meter waren Petrus Ottoy en Adriana Van Den Steene).

Deze zeer begaafde jonge Haaltertnaar bracht zijn jeugd door in een rustig dorp en liep school tesamen met de rakkers uit de buurt. Zijn ouders en/of onderwijzer (?) hebben een gelukkige keuze gedaan, deze bekwame jongeling naar Aalst te sturen voor zijn verdere humaniorastudien.

Na succesvolle Middelbare opleiding volgde hij de Fakuliteit van Kunstgeschiedenis aan de Universiteit van Leuven.

In die periode barste de Brabantse omwenteling los. De leuze "Pro aris et focis"-voor outer en heerd- werd de zijne en Ottoy sloot aan bij de patriotten. Zijn moed en doorzicht brachten hem spoedig tot Onderluitenant.

Hij keerde pas in 1790 terug naar Leuven en enkele tijd nadien (6/5/91) trad hij binnen in de Abdij van 't Park waar hij hetzelfde jaar de pij ontving.

25 mei 1793 was een heuglijke dag voor Ottoy, want hij werd priester gewijd te Antwerpen. Na enkele dienstjaren als kapelaan werd hij Deken van de dekenij Diest en in 1834 volgt zijn verkiezing tot Abt van 't Park.

Op Hemelvaartsdag, 28 mei 1840, werd hij getroffen door een hartaanval en sterft. Petrus Ottoy ligt begraven in de tuin van de Abdij.

Deze Haaltertnaar staat in de archieven vermeld als gepassioneerde Bibliofiel, kunstminnaar van formaat en restaurateur van de Abdij na de Franse Revolutie. Inderdaad, dank zij zijn inzet werden talrijke kunstwerken en heel wat unieke literatuur gered, waar de Abdij nu terecht fier op is.

Zijn levenswerk was wel de heroprichting van de verwoeste abdij einde 18e begin 19e eeuw. Dank zij zijn vastberadenheid en enorme werklust kon men in 1836 de wijding vieren van de gerestaureerde abdij. Zijn vreugde zal waarschijnlijk onbeschrijfelijk geweest zijn toen de Abt op 11 juli, St. Norbertusfeest de plechtige hoogmis kon opdragen in zijn kerk, waarvan de omstandigheden, hem en zijn medebroeders ruim 25 jaar hadden verwijderd.

Een goede vriend van Ottoy, kunstschilder Fr. Jacquin, portretteerde hem. Het werk hangt in de galerij der Prelaten in de Abdij. Abt Petrus Ottoy draagt de witte Norbertijnenpij. Zijn wezen is innemend, een lichte glimlach siert zijn aangezicht.

Bij het aanschouwen van dit portret hebben wij de indruk dat de Abt, ons één of andere episode uit de rijke geschiedenis van de aloude abdij van 't Park, zijn abdij, gaat vertellen.

WILLY DE LOOSE

BESMETTELIJKE ZIEKTE TE HELDERGEM
***** ** *****

Burgemeester en Schepenen der gemeente Helderger-Arrondissement Aelst - provincie Oost-Vlaanderen. Gezien de circulatie van Mr. de arrondissementscommissaris de dato 16 February 1848-Reg B 21 NR. 54040 betreffende de besmettelijke ziekten. Doen wij bij dezen kennen :

1. Dat de ziekte genaemd den typhus welke zich in deze gemeente op den 2de September 1847 heeft verklaerd en thans nog is heersende.
2. Dat u van dezelve al nog 12 personen ziek te bedde liggen, 10 zijn in herstelling, 74 zijn er genezen en 16 zijn te dien gevolge overleden.
3. Dat den typhus alhier niet meer toeneemt maar vermindert.
4. Dat die ziekte zich geheel en al onder de behoeftige klas heeft uitgebreyd.
5. Dat toen deze ziekte zich alhier veropenbaerde wij om den voortgang der ziekte te beletten de huysgezinnen alwaer er zieke bevonden, hebben uytgenodigd hunne zieke zelve op te passen, in geene andere huysen te verkeerren, hunne woonsten te rynnigeren zoo veel mogelijk den zieke te verluchten, alwaer nog geene zieken waren hebben wij ook de woningen doen zuiveren, hun deden verstaen dat die ziekte besmettelijk was en hun den toegang der huysen belet waer er iemand mede besmet was.
6. Dat de uytgaven welke gedaen zijn bijzonderlijk hebben verstrekt tot aankoop van gezonde eetwaren voor de geene welke op de beter zijnde zijn, van lijnwaed, bedelegoed en voor de verschooningen.
7. Dat de gemeente noch het armbestuur daertoe geene hoegenaemde gelden meer kunnen schikken want zelfs is men tegenwoordig als verplicht van de ongelukkige welke met den typhus besmet zijn evendeels in hunnen noodlottigen toestand te kunnen vertroosten de begoede inwoners welke van hunnen kant reeds zoo vele opofferingen gedaen hebben tot ondersteuning der ziekte daertoe wederom nieuwe onderstand af te smeken : De buytengewone uytgaven welke uyt hoofde der ziekte door ons arbureel zijn gedaen beloopt tot fr. 1448-50 en wij gelooven dat er nog zal benoedigen tot fr. 300-00.
8. Dat voor den gemeenteraad zijn aangewezen en benevens de Heeren Joannes Baptiste de Swaef, Burgemeester, Joannes Benedictus De Maeyer, Pastor en Raphael Lippens, medecine doctor deel te maeken van de commissie welke zal gelast zijn met het goed gebruyk en belegder subsidiën, de heeren Adriaen D'Haeseleer en Pieter Anthoon Anthonus beide in en van de gemeenteraad.
9. Dat wij sedert eenigen tijd de zelve werkingen waarmede wij ons thans bezighouden aan het gouvernement hebben afgezonden en dat wij uyt dien hoofde geen onderstand hebben ontvangen.

BRON : Uitgaande briefwisseling Helderger
R.A. Ronse - register 2 NR. 1422

ROGER DE TROYER

DE WIJNKAAN TERJODEN

OP ZOEK NAAR DE OORSPRONG ERVAN (deel 4)

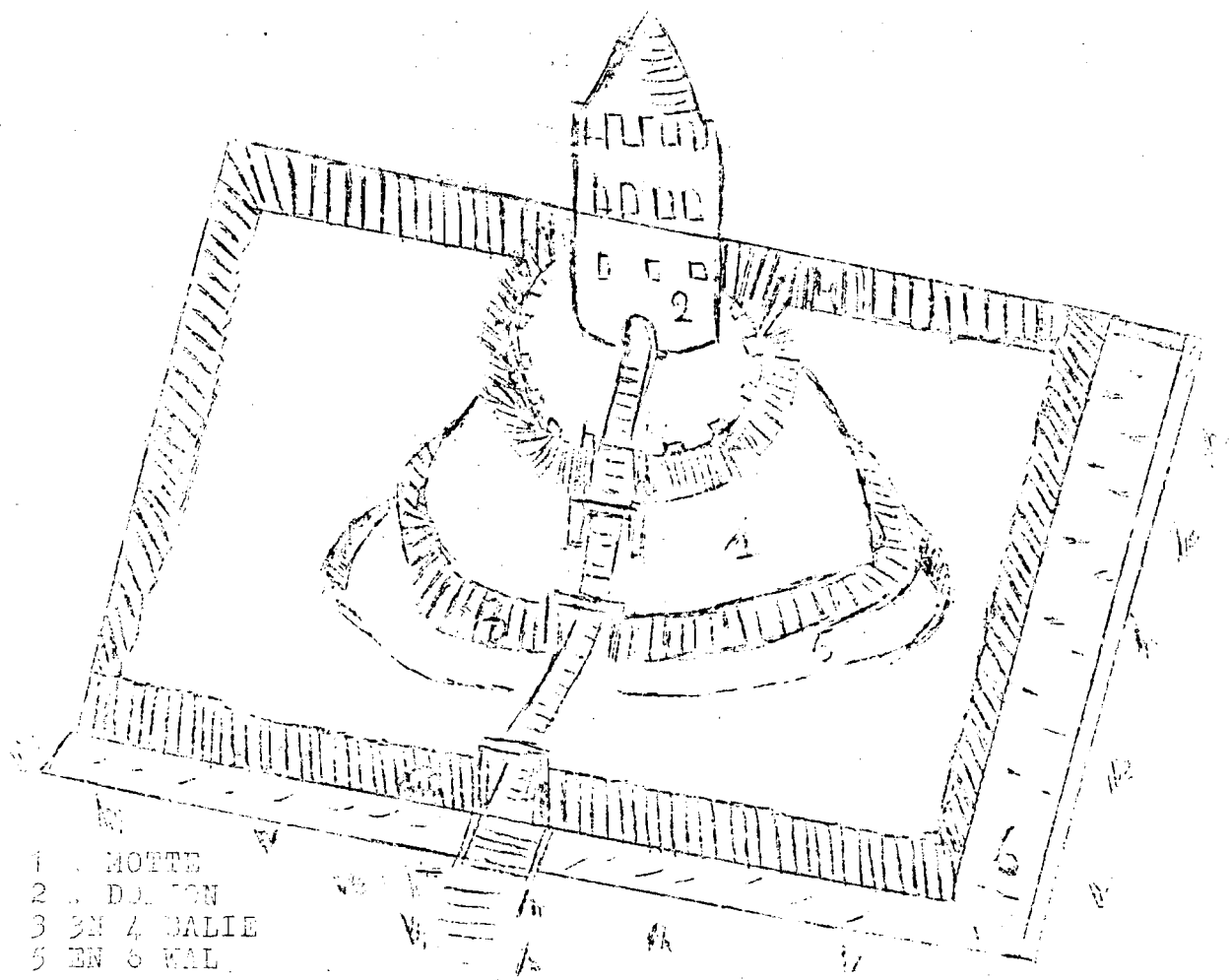
Wat zijn nu of waren "mottekastelen"? De naam zou voortkomen van de Franse benaming : "château à motte" en wordt gebruikt om de uit aarde opgeworpen burchtheuvels "mottes" die veelal met een ronde, soms ook vierkante houten weer- en woontoren "donjon" waren bekroond, aan te duiden. (ook bij ons werd vroeger meer dan nu, het woord moot of mot gebruikt voor een vaste brok aarde of spade steek). Om de toren op de heuvel te beschermen en daarmee tevens een eerste verdedigingslinie te scheppen werd aanvankelijk een palissadering langs de heuvelrand aangebracht "bailie" (houten weermuren) en omgeven met brede zij het niet altijd zeer diepe grachten "de wal". Gewoonlijk was er aan deze "mottekastelen" een boerderij met neerhof verbonden "de voorburcht".

Bij het optrekken van een stenen toren werd allengs ook de houten weermuur door een stenen ringmuur vervangen. De "donjon" ontwikkelde zich tot een gebouw dat aan twee voorwaarden moest voldoen : bewoonbaar zijn maar vooral verdedigbaar.

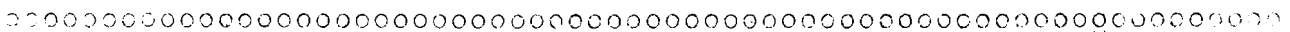
Een ernstig archeologisch onderzoek van dergelijke versterkingen startte slechts na de eerste wereld_oorlog, de resultaten dienaangaande zijn nog zeer bescheiden en laten niet toe met zekerheid hun oorsprong in de tijd met zekerheid te bepalen. Men meent nochtans dat het gaat om een typeversterking die nauw verbonden is met de ontwikkeling van het leenroerig tijdvak, toen de macht der grote vorstendommen verzwakte ten voordele der grootgrondbezitters : de leenheren en hun vazalen, die hun zelfstandige posities wisten te versterken. Zij werden als het ware zelf heerser over het gebied dat ze aanvankelijk voor hun vorst hadden beheerd en verdedigd. Zij trachtten het door huwelijk of nieuwe krijgsverrichtingen uit te breiden. Op hoger genoemde versterkte plaatsen konden de leenheer en zijn vazalen zich terugtrekken wanneer ze aangevallen werden door een konkurrent - andere leenheer. Ze hadden dus min of meer de functie van een vluchtburcht en laatste toevluchtsoord. In rustige tijden schijnt de kasteelheer doorgaans op de voorburcht te hebben verbleven. De "mottekastelen" behoorden dus tot de krijgswaerke van die tijd. Ze waren aldus de voorlopers van de latere, ons beter bekende burchten zoals bv. het Gravensteen van Gent. In onze streken zijn er van die vroeg-middeleeuwse vestingen vrijwel geen bewaard gebleven, de naam "motte" echter meermaals. De hoogteburcht van Bouillon (11e eeuw) is er een, echter met talrijke gebouwen uit latere eeuwen ; de hoogteburcht van Laroche en Rochefort, thans in puin, eveneens. Bewaarde weertorens, resten van oude stadsomheiningen, kunnen ons eveneens een beeld geven hoe die torens er ongeveer moeten uitgezien hebben : zoals de Ezelspoort te Brugge (14e eeuw), de Moerpoort te Tongeren (14e eeuw), de laatste weertoren van de eerste stadsmuur te Brussel.

HISTORISCHE SITUERING iiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiiii

Zoals reeds gezegd zouden de mottekastelen ontstaan zijn tijdens het feodale tijdvak, in onze gewesten meer bepaald, de Henegouwse periode.

- 1 . MOTTE
- 2 . DOLIJN
- 3 EN 4 GALIE
- 5 EN 6 WAL

• Een eerste maal werd Vlaanderen met Henegouwen verbonden door het huwelijk van de Vlaamse graaf Boudewijn VI met Richildis, weduwe van de Henegouwse graaf, Herman van Bergen in 1051. Toen Boudewijn overleed, werd hij opgevolgd door zijn zoon Arnout III (1070/1071). Hij werd echter door zijn oom, Robrecht de Fries te Kassel verslagen, die daardoor de troon in Vlaanderen beklom terwijl Henegouwen bleef toebehoren aan Richildis en haar jongere zoon Boudewijn II (gest. 1098). Boudewijn III (gest. 1120) en Boudewijn IV (gest. 1171) breidden Henegouwen verder uit.

• In 1191 werd Henegouwen voor de tweede maal met Vlaanderen verbonden, door het huwelijk van Boudewijn V met Margaretha van Vlaanderen, zuster van de overleden Graaf van Vlaanderen, Filips van de Elzas. Hij werd onder de naam Boudewijn VIII (in Vlaanderen) de stichtster van het "Henegouwse huis" dat nagenoeg een eeuw regeerde over de verenigde vorstendommen (1191-1278) Vlaanderen-Henegouwen.

Het lijkt bijna ongelooflijk dat uit een zo ver verleden, alleen langs de weg van de overlevering het bestaan van een vroeg middelenouwe burcht in de nabijheid van het mottebrugje tot ons zou zijn gekomen. Toch is er daar iets geweest, dat staat vast. Wat we veronderstellen en voor mogelijk houden is : dat op de plaats waar er vroeger een mottokasteel geweest is, bij de oorspronkelijke toren na

latere eeuwen bijgebouwen zijn ontstaan, zoals dat o.m. het geval was voor de hoogteburcht van Bouillon. Mogelijk ook werd er op die plaats een ander kasteeltje gebouwd dat de naam van het vorige meekreeg, zodat kasteel en naam nog verschillende eeuwen konden standhouden. Zo konden onze voorouders verhalen opdissen die ze van hun ouders of grootouders dienaangaande vernamen. Zoals reeds eerder gezegd bezochten we reeds heel wat oudere mensen om te vernemen wat ze hierover wisten. Verschillende onder hen beweerden er nog puin te hebben geweten van rode baksteen en brokkelige mortelspecie. Aanvankelijk eerder wantrouwig, verbaasde het ons toch dat ze allen dezelfde plaats aanwezen.

- Omer Meert, Denderhoutem, speelde er vaak als kind met kameraden o.a. met Isidoor van den Bruelle, wiens vader, Victor van den Bruelle bedoeld stuk grond, vóór en tijdens de oorlog 14-18 in gebruik had. Hij beweert stellig dat er nog resten waren van wat hij voor funderingen aanzag. Graszoden groeiden er tegen op. Ze konden op het licht verhoogde puin een hele toer maken. Het was niet helemaal een rechte lijn maar met in- en uitsprongen alsof het overblijfsels waren van nissen of steunberen. Ze konden zo van de ene op de andere springen.
- Romein Roelandt, Welle, herinnert zich enkel dat op het toen bewerkte stuk grond voortdurend stenen moesten weggeraapt worden.
- Robert Roelandt, zijn oudere broer herinnert zich daarbij ook nog een recht stuk verhevenheid als van fundering. Hij weet ook van 2 grote arduinen dorpels op de hofstede van Victor van den Bruelle (Anderenbroek) hem aangewezen als afkomstig van het kasteel.
- Angélique Van Den Bruelle, geboren 1888, 92 jaar bij kontaktnaam, dochter van eerder genoemde landbouwer Victor, herinnert zich eveneens duidelijk de twee arduinen stenen, ze lagen bij hen thuis op de hofstede naast mesthoop en mestpoel. (We menen ze op een andere plaats op dezelfde hofstede, nu eigendom van Marcel Meert, te hebben teruggevonden). Ze spreekt ook van mooie vlakke stukken schaliën die ze als kind soms verzamelde.
- Gustaaf De Rijk, Welle, vertelt dat zijn ouders het stuk grond, of althans een deel ervan kochten na wereldoorlog 14-18. Volgens hem, en hij is niet de enige, werd toen bijna de hele kouter tussen de Molenbeek en Sildebeek verkocht. Zij draaineerden het vrij vochtige stuk grond naar de beek en vonden er niet alleen de gekende grote met de hand gevormde bakstenen maar ook zwaluwstaart stenen en schaliën. Met de grond van een door hen gedolven gracht en het puin vulden ze wat hij noemt een vijver op bij de beek. Daar werd voordien nog vlas in geroot. Hij vertelt ook van de arduinen dorpels.
- Jan Baptist Van Den Steene (Pachters Boer), Terjoden-Dries, was ooggetuige toen in het begin van de 2e wereldoorlog 40-45 op bedoelde plaats een loopgracht werd gegraven door Engelse soldaten. Hij zag er de funderingen waarop ze stuitten.
- René Ganzeman, Kapelhoek, Welle, kent het verhaal, herinnert zich het puin op hetzelfde stuk als de voorgaanden, maar is de eerste die spreekt over puin dat daar overal verspreid lag, ook op de hoger gelegen stukken meer naar Welle toe, aan beide kanten van de weg (oude naam: Kerseveldlos) die daar als een holle weg tussen twee hoge bermen ligt. Komende van de beek, richting Welle en Denderhoutem. Er lag puin aan beide kanten maar veel meer langs de kant van Denderhoutem, beweert hij. Als kind speelde hij er vaak,

leverde er vaak met enkelen van Welle slag tegen die van Denderhoutem of Terjoden. Na ons eigen bevindingen kunnen wij ook zijn woorden niet in twijfel trekken. Een kind ziet vaak meer dan grote mensen. Ze leven dicht bij de grond en merken dingen op die de ouderen onachtzaam voorbijgaan omdat ze andere kommernissen hebben. Die rapen de hinderende stenen op en werpen ze in de modderige karrespo- ren waar ze dieper worden weggereden.

Bij al de voorgaande getuigenissen was er één ding dat niet in over- eenstemming kon gebracht worden, met wat van een "mottekasteel" in de eerste plaats kon verwacht worden. Het zou in de diepte naast de beek en niet op de hoogte of heuvel die men motte zou kunnen noemen gestaan hebben. Met de herinnering van de heer Ganzeman kлом- men we hoger op en dat leek heel wat waarschijnlijker. In een kleine put, buiten ons weten op het stuk bij de beek gegraven, vonden we achteraf stukken baksteen en stukjes schalie, benevens een holle steel met nog een stuk eraan van een klein ondiep aarden schaal- tje of pannetje, enkel aan de binnenkant met een aangevreten laagje email bedekt. (vorm zoals die nu erg in de mode is). Nog zo pas ge- leden vonden we op een bewerkt stuk grond nu op de hoogte en over het hele stuk verspreid : kleine brokjes baksteen, af en toe een grotere brok natuursteen, enkele scherven van Keulse potten en scha- len, een paar scherven van "telen" (streektaal) en grijze potaarden potten soms nog met een stukje blauw motief, heel veel kleine stuk- jes van Delfts gleiswerk en porselein. Te veel om louter toeval te zijn en een bevestiging van wat de heer Ganzeman zich herinnerde. Het vermoeden dat het eigenlijke kasteel(ke) daar ergens op de hoog- te moet gestaan hebben, indien er van een "motte" sprake kon zijn, werd hierdoor haast zekerheid. Op het perceel in de vallei dicht- er bij de Molenbeek zou dan de hoeve gestaan hebben die er aan ver- bonden was. Waarschijnlijk bleef deze laatste het langst bestaan en onderscheidde ze zich van andere eenvoudige hoeven door bouwwij- ze en materialen (voorburcht) waardoor de benaming, kasteel, voor de gebouwen op die plaats ook behouden bleef. Wat we aan officiële gegevens dienaangaande vonden is voor een volgende bijdrage.

We hebben geglimlacht om het verhaal van de rakkers die daar in de omgeving met elkaar op de vuist gingen, gemeente tegen gemeente, wijk tegen wijk. Onbewust hebben ze er het spel gespeeld dat eeu- wen voordien in bloedige ernst de edele heren ridders hen hebben voorgespeeld.

Mevr. De Waegeneer-Temmerman

Geraadpleegde werken :

- Cultuurhistorische Atlas van België door Prof. Theo Luykx.
- Tijdschrift " Het oude land van Edingen en omliggende " jaargang 7, nr. 1, maart 1979.
- Grote Winkler Prins.

oo